Călin Stănculescu

Festivalul European de Film, ediția a XX-a

Ca în fiecare an, luna mai aduce alături de Ziua Europei și Festivalul European de Film, manifestare care mai taie macaroana valului de filme americane realizate pentru spectatori ahtiați de povești abracadabrante, cu eroi de toate vârstele, rațiile și epocile posibile, de la Antichitate la viitorul cel mai depărtat, cu personaje având prestații de tot râsul, în ciuda miliardelor de dolari cheltuite și revenite miraculos înzecit în bănciile Hollywoodului.

Evenimentul, realizat de Institutul Cultural Român în parteneriat cu Reprezentanța Comisiei Europene în România și cu sprijinul Arhivei Naționale de Filme, a propus spectatorilor 85 de filme, cinci ediții locale, la Baia Mare, Cluj-Napoca, Hunedoara, Timișoara și Târgu-Mureș, precum și secțiunea *Shakespeare 400*, realizată cu sprijinul British Council, dar și *Fuga în Europa*, secțiune ce include filme pe tema crizei refugiaților, *10 prieteni ai FFE*, cu filme oferite de ambasadorii onorifici ai Festivalului, și proiecțiile destinate *Premiului LUX*.

La București, deschiderea Festivalului a fost făcută de filmul semnat de Thomas Vinterberg, **Comunitatea**, dramă, Danemarca, 2016, dar cinefilii au mai avut posibilitatea să vadă opere remarcabile realizate în Belgia (**Violet**, film despre șocul provocat de un eveniment tragic asupra psihologiei unor tineri), Austria (**Noapte bună, mami**, un thriller cu premise obișnuite și final puțin așteptat), Bulgaria (**Lecția**, o dramă izvorâtă dintr-o felie de viață într-un mic oraș provincial), Franța (**Trei amintiri din tinerețe**, dramă contemporană semnată de unul dintre laureații Premiilor Lumière, Arnaud Desplechin), Germania (**Rico și Oscar, umbrele misterioase**, o comedie de familie, cu și pentru copii, dar și pentru oamenii mari care nu și-au pierdut umorul), Cipru (**Lotul 12**, o comedie pe teme ale prezentului atacat de multiple crize), Irlanda (**Glassland**, povestea deloc veselă a unei familii dezbinate care se mai confruntă și cu dependența de alcool), Marea Britanie (**Hamlet**, o nouă versiune a celebrei piese shakespeariene), Italia (**Leopardi**, biografia scriitorului și filozofului renascentist, film multiplu premiat cu doi ani în urmă), Portugalia (**Consulul din Bordeaux**, o dramă din timpul Ultimului Război Mondial, cu un personaj asemănător lui Schindler). Am menționat mai multe filme excelente din programul FFE, deoarece multe dintre ele vor fi reluate în programele Cinematecii Române.

De asemenea, au mai fost incluse în programele FFE și câteva realizări ale cineaștilor români, precum **Comoara** de Corneliu Porumboiu, **După dealuri** de Cristian Mungiu, **Crulic, drumul spre dincolo** de Anca Damian, **Dincolo de calea ferată**, recenta producție a lui Cătălin Mitulescu, **Domestic** de Adrian Sitaru, **Orizont** de Marian Crișan, un interesant remake după **La Moara cu noroc**, **Sfârșitul verii** de Alina Manolache, **Un etaj mai jos** de Radu Muntean etc.

Ateliere de educație cinematografică pentru elevi, concerte de jazz, programe și instalații interactive au dublat catalogul extrem de generos al ediției din acest an a Festivalului Filmului European.

Și acum câteva cuvinte despre excelentul film care a deschis manifestarea. **Comunitatea** este semnat de complicele lui Lars von Trier la **Manifestul Dogma**, cincastul danez Thomas Vinterberg, care evocă o perioadă din viața câtorva cupluri invitate să trăiască împreună în vila spațioasă a unui profesor universitar, arhitect. Comunitatea autoinstituită în Copenhaga, în timpul anilor '70, ca un ecou al mișcării hippie americane derulată cu aproape un deceniu înainte nu aduce prea multe motive de fericire participanților. Aspirația către o viață mai bogată sufletește, sentimental sau chiar financiar se va izbi de accidentele vieții de zi cu zi ale familiei-gazdă. Spațiul camaraderiei sau al deplinei înțelegeri se obturează la apariția amantei stăpânului casei, frumoasa Emma, care dislocă spațiul sentimental al soției, Anna, femeie la apogeul maturității și al suferințelor. Extrema libertate morală evoluează spre o ipocrizie, mai mult sau mai puțin asumată și de ceilalți parteneri de viață socializantă, edificată pe false relații. Anna, care și-a planificat popularea casei cu prieteni pentru a avea o viață mai bună, va trebui s-o părăsească pentru fericirea soțului și a fiicei. Paradoxalul este cheia viitorului unei comunități construite pe soluții cam departe de morala conservatoare. Un film de văzut, nu doar pentru profesionalismul evocării unei povești tensionate, dar și pentru adevărurile propuse spectatorilor de astăzi, aflați nu departe de universul personajelor de pe ecran.

Și cum luna mai a însemnat și o prezență românească la Cannes (nu mai puțin de cinci titluri incluse în programele secțiunilor, dintre care două semnate de Cristi Puiu și Cristian Mungiu, **Sierra-Nevada** și **Bacalaureat**, au fost în principala competiție), despre succesele cineaștilor români vom afla în viitoarea cronică. Tot în mai, pe 16, au fost decernate Premiile Uniunii Cineaștilor.

Eugen Cojocaru

O, America, am de toate și-s total nefericit!

Sala „Euphorion" a Naționalului clujean e neîncăpătoare pentru publicul care și-a dorit să vină la o premieră inedită: **Bzzap** de cunoscutul pedagog californian și fondator al unui renumit teatru, Robert Cohen. Regizorul Răzvan Mureșan ne face martorii unui maraton de 100 de minute, la înaltă tensiune, a disecării pe viu a vieții unui (încă) tânăr de 39 de ani, care are tot ce-și dorește cineva în visurile cele mai frumoase, dar... e complet nefericit!

Începutul e frumos și minunat, ca în orice film hollywoodian, raportându-ne la alți mari „decodori" ai „visului american", cu aceeași adresă – Los Angeles: Bret Easton Ellis cu genialul roman (2010) **Imperial Bedrooms** sau tulburătorul film **Mullholland Drive** al lui Ken Loach. Suntem introduși în ultramodernul „univers" aseptic și rece al biroului, care, vom vedea, reflectă lumea interioară: totul e pe alb (culoarea cocainei și heroinei/*snow*) completat de insipide dungi gri – pereții, tavanul format din 15 mari lămpi dă o notă de introspecție a scenei, o sofa, fotolii și o măsuță futuriste, noptiera și un mic acvariu cu un pește exotic. Scenografia aceasta halucinant de adecvată aparține lui Radu Lărgeanu și Răzvan Mureșan. Auzim o „ambetantă" muzică *psychedelic-house* – excelentă ilustrația muzicală a regizorului.

Iată ambientul de „erou" – *Moris Lieberman*/Matei Rotaru, businessman de succes al unei firme din Los Angeles. Viața sa e ca „rotația" continuă a unei plăci cu un superhit **Big Fun** american: ziua, jobul cu plăcerile sale inclusive – când are chef, face sex cu una din secretarele sale, o negresă, *Domnișoara Tangier*/Patricia Brad, flirtează cu enigmatica cealaltă, *Domnișoara Coldflower*/Cristian Grosu, ori joacă șah cu șeful și prietenul său, *Ben(jamin) Yusseldorf*/Radu Lărgeanu, bea whisky-uri, trage când prize de cocaină, când înghite pilule *ecstazy* și... nu ia nimic în serios, considerând totul o „*uriașă distracție*".

Ecranul rotund și mare al unui computer, pe perete, e cel care „gestionează" ziua sa – îl întâmpină dimineața cu un neutral *Good morning, Moris!*, prin el comandă mișcările firmei, implicit și plăcerile paralele de la birou și după...

The **Big Fun** e „bruiată" doar de soția sa, *Paula*/Diana Buluga – coc, vestimentație și mentalitate *à la fifties* –, care îl vizitează din când în când, reproșându-i că nu-i pasă de ea, de casa lor și de cei doi copii. *Ben* vede că se distruge, încearcă să-l mai tempereze, dar nu are cu cine: „placa" cu **Big Fun** se învârte din ce în ce mai repede... Serile dispare, „*ocupat cu jobul*", la discoteci și, apoi, la câte un hotel, cu „rasata" *Tangier*, care îi împlinește toate voile – e șeful ei, doar, și-i place și ei. Corpul și spiritul se degradează vizibil – Matei Rotaru potențează, cu mare finețe, instaurarea gradată a decrepitudinii și regizorul Răzvan Mureșan dă un ritm tot mai accelerat, ca într-un „carusel al deșertăciunilor". Așteptarea unei „explozii" e iminentă și ea vine cu precizia unei ceasornic elvețian: firul anemic al realității și lucidității se rupe cu un nou exces de alcool și droguri – „lumea interioară" a lui Moris e tot mai „populată" de „iepurași" reali care se grăbesc să-i împlinească „visul său american": sex, drugs&alcohol! Bineînțeles, numai el îi vede, numai el aude muzica aceea înnebunitoare. Alt prieten al său, doctorul și psihiatrul *Sam Stronheim*/Miron Maxim, deși îl secondează la toate nebuniile, încearcă, fără succes, să-l pondereze. „*L-am căutat pe Dumnezeu pe Pământ, iar acestuia i se rupe de noi!*", se justifică el.

Bang&cut: corpul îi cedează și e găsit, aproape în comă, de nevastă și de doctor în camera unui hotel. Dar tot nu ia nimic în serios, ba îl îndeamnă pe amicul său să se „ocupe" mai îndeaproape de soția sa! Revine la job, își dă seama că a „sărit" o zi, dar nu-i pasă și continuă: se ia de rezervata *Coldflower*, care poartă, uneori, o mască nichelată – numai așa poți supraviețui în jungla asta cu față umană. Nu întâmplător, lui Moris îi place să vizioneze sex, rechini, crocodili și șerpi... „*Ce-ai zice dacă te-aș viola?*" „*Nimic, altfel îmi pierd slujba*", îi răspunde, calm, *Dra Coldflower* și, bucuroasă să-l anunțe că e căutat de unchiul *Soli (Sol) Goldblatt*/Cristian Rigman, se retrage, pentru siguranță. *Moris* nu-l știe pentru că acesta e moartea care încearcă să-l avertizeze, dar e ignorat, chiar batjocorit.

În discuția cu amicul *Sam*, își dezvăluie întreaga filozofie de viață – tragedia sa: „*Ținta e eliberarea de tot, de morala puritană!*". Râde sardonic, mai ia o priză de cocaină și... ajunge, cheia piesei, la adevărul bine ascuns: „*Am avut milioane de dolari la 30 de ani, sunt președinte de firmă la 40, am tot ce vreau... Dar, doctore, de ce sunt al naibii de nefericit?! Aș renunța la tot, fără să-mi pese! Ultima dată când am fost fericit aveam 10 ani, copilăria a fost groaznică – în loc de afecțiune și iubire, părinții îmi luau cadouri de mulți bani... Dragă doctor Schizofrenie, noi trăim, acum, în normofrenie!*". Matei Rotaru e *axis (i)mundi* a întregii piese – un rol deosebit de dificil, pe care el îl absolvă cu talent și multă muncă: treceri în fracțiuni de secundă de la veselie debordantă la furii lungi sau tristeți fulgurante, simptomele drogării ori ale nevoii patologice de droguri sunt atât de reale, încât se poate spune – sala mică îl „pune" între noi – că publicului îi e frică pentru el.

Tangier, mai ponderată, refuză să mai aibă de-a face cu el: „*Tu te folosești, doar, de mine!*". *Moris* se afundă în droguri și alcool, soția îl părăsește, face greșeli care costă mult firma, dar *Ben*, bossul și prietenul său, îi mai acordă o șansă – îl trimite în concediu, la mare, unde o întâlnește pe *Cyana*/Alexandra Tarce, de care se îndrăgostește... pentru prima dată în viață! Se înțeleg minunat, flirtează, ea îi dă alte nume – *Alioșa*, ca și cum ar încerca să-l scape de damnarea vechiului destin: „*Bucură-te că poți să respiri!*", îi deschide ea ochii. „*Am supraviețuit... Te iubesc!*", exclamă el și e, tot pentru prima dată, un om normal. Însă ea nu vede un viitor împreună cu el. Degeaba îi spun *Ben* și fosta soție că-l primesc înapoi... El alege să plece „dincolo" cu această minunată ultimă amintire. Excelentă scena simbolică de final – prima dată avem culori și o muzică vesele. Iată un *exitus* ce poate fi o eliberare în bucurie!

Domnișoara Coldflower, cea ascunsă sub „masca de fier", e bine interpretată, în travesti, de Cristian Grosu, care îi subliniază, astfel, enigmatica apariție și existență. *Ben Yusseldorf*/Radu Lărgeanu întruchipează cu brio un gay simpatic, se pare singurul „normal" în toată *fauna* asta. *Paula Liberman*/Diana Buluga ne convinge cu dăruire de rolul ei clasic, adeptă a vechilor și eternelor valori, la polul opus fiind *Domnișoara Tangier*/Patricia Brad, o negresă hedonistă, dar care se dovedește a avea mai mult bun-simț și umanitate decât Moris. Miron Maxim îi dă lui *Sam Stronheim* o nostimă notă de „doctor distrat" – bună „găselnița" sa de a-l „crea" cu gura strâmbă, în adevăratul sens al cuvântului – și el caută, ponderat-științific, hedonismul vieții. „Unchiul" morții, *Sol Golddblatt*/Cristian Rigman, vine cu spectrul incert-înfiorător cuvenit. Doru Bodrea s-a achitat perfect de misiunea regie tehnică, iar dificila parte de design video, sugestiva tehnică a ecranului mare de computer, a fost creată și condusă de Marius Mureșan, asistat de Cristian Grosu.

Publicul a aplaudat, încântat de performanța de excepție a întregului colectiv, chemându-i de multe ori „la rampă". Apropo, spectacolul ar fi demn de scena mare a Naționalului din Cluj și de orice alt mare teatru din țară.